

Consumptie: Welke partijen maken zich hard voor eerlijke en duurzame producten?

Pvda/GL.....	2
Volt.....	3
PvdD.....	3
D66.....	4
CU.....	4
SP.....	5
BBB.....	5
BIJ1.....	5
CDA.....	5
DENK.....	6
SGP.....	6
VVD.....	6
PVV.....	6
JA21.....	6
FVD.....	6
NSC.....	6

[Let op: Dit document bevat voornamelijk teksten uit concept-verkiezingsprogramma's. Hoewel we de definitieve wijzigingen hebben meegenomen in onze analyse en infographics, zijn deze niet in dit overzicht opgenomen.]

Pvda/GL

- Bedrijven worden geacht te opereren binnen de grenzen van onze planeet en te voldoen aan mensen- en kinderrechten verdragen. Om bedrijven te stimuleren meer inzicht te krijgen in hun waardeketens en eventuele misstanden daarin te voorkomen, komt er een Nederlandse wet voor internationaal duurzaam en verantwoord ondernemen. Deze wet dient in lijn te zijn met de door de OESO opgestelde richtlijn voor de zorgplicht van bedrijven. Dat doen we door de initiatiefwet waar het parlement zich momenteel over buigt zo snel mogelijk aan te nemen. Ook zetten we ons in voor vooruitstrevende Europese regelgeving op dit gebied. We stoppen met fossiele exportsteun en diplomatieke steun aan fossiele projecten. De EU bevordert dat bedrijven die EU-steun ontvangen verduurzamen. We blijven ons ervoor inzetten dat de EU uit het Energiehandvestverdrag stapt.
- Vernieuwde handelsverdragen. We zetten ons in voor de ontwikkeling van een nieuw EU-handelsbeleid, dat eerlijke en groene voorwaarden stelt aan handelsafspraken, in lijn met de Parijldoelen. We staan open voor nieuwe EU-handelssamenwerking met landen wereldwijd. Verdragen moeten afdwingbare bepalingen over mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu, klimaat, natuur, voedselstandaarden en eerlijke belastingafdrachten een stap dichterbij brengen. Investeerdere krijgen geen speciale behandeling.
- We willen landen wereldwijd meer kansen geven om zelf waarde toe te voegen aan hun grondstoffen en zo ook onze eigen handelsstromen diversifiëren. Op basis van kennisdeling wordt het mondiale Zuiden bijvoorbeeld in staat gesteld om zelf batterijen of vaccins te produceren. De grondstoffenpartnerschappen die de EU sluit moeten de binnenlandse verwerking van grondstoffen en de daarmee samenhangende ontwikkeling van hernieuwbare energie en verantwoorde recycling bevorderen, lokaal eigenaarschap versterken en fatsoenlijke banen scheppen. Importheffingen mogen bewerkte producten niet zwaarder belasten dan onbewerkte producten. Winning en verhandeling van strategische grondstoffen vindt plaats tegen eerlijke prijzen en binnen in internationale verdragen vastgelegde normen voor de bescherming van mens en milieu. Nederland speelt bij de totstandkoming van dergelijke afspraken een voorhoederol.
- We zetten ons in voor het hervormen van de regels van de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Er komt meer ruimte voor landen in het mondiale Zuiden om hun eigen economieën beschermd te ontwikkelen. Milieu- en natuurbescherming, fundamentele arbeidsnormen, mensenrechten, voedselzekerheid, voedselveiligheid en dierenwelzijn worden beter verankerd in de WTO-regels.
- Nederland maakt actief werk van de uitvoering van het vorig jaar gesloten biodiversiteitsakkoord (Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework) en het akkoord ter bescherming van de oceanen. In nationale actieplannen wordt opgenomen hoe Nederland wil gaan voldoen aan de afspraken. Nederland neemt internationale initiatieven ter bescherming van het regenwoud, voor het behoud van wereldwijde biodiversiteit en bij het tegengaan van verwoestijning. Er moet een Europees verbod komen op investeringen die biodiversiteit en ecosystemen hier of elders in de wereld ernstige schade toebrengen.
- De Europese ontbossingsverordening gaat voortaan ook gelden voor financiële instellingen. De verordening moet uitgebreid worden zodat producten die leiden tot ernstige natuurverwoesting en schending van de daarmee gepaarde mensenrechten, waar dan ook ter wereld, verboden worden op de EU-markt. Nederland maakt strikte afspraken over het stoppen van overmatige houtkap, de bescherming van oude bomen in een natuurlijker bos en het stoppen van bodemverstoring. We investeren internationaal in formalisering van landrechten van inheemse en lokale bevolking en bevorderen bosbeheer door deze gemeenschappen als invulling van klimaat- en biodiversiteitsdoelen.
- Tot slot sluiten we ons aan bij de ambitie van de Europese Unie om onze economie volledig circulair te laten draaien in 2050: schone energie en natuurlijke grondstoffen blijven zoveel mogelijk in kringloop. Spullen worden zo ontworpen dat de mogelijkheden voor reparatie en hergebruik optimaal zijn. Giftige stoffen faseren we uit.
- Bedrijven die hun aandeel willen leveren aan een circulair, klimaatneutraal en natuurinclusief Nederland, kunnen eveneens op onze steun rekenen.

- Naar een circulaire economie. Nederlandse bedrijven en producten die in Nederland worden verkocht zijn volledig circulair in 2050. Er komen tussendoelen op weg naar 2050. In het grondstoffenbeleid komt het afzien van producten voorop te staan, gevolgd door intensiever gebruik (delen), verbetering van de materialen efficiëntie, verlenging van de levensduur, hergebruik, reparatie en recycling. We bevorderen de vervanging van schaarse door minder schaarse grondstoffen, en de vervanging van fossiele en minerale grondstoffen door biobased grondstoffen. We zetten ons in voor ambitieuze Europese wetgeving om producten een langere levensduur te geven (ecodesign) en een recht op reparatie in te voeren. Ook steunen we de invoering van Europese verplichtingen voor fabrikanten en importeurs om een oplopend percentage gerecyclede grondstoffen te gebruiken in nieuwe producten. Voor individuele productgroepen, waaronder textiel en plastics komen specifieke circulariteitsdoelen. In 2030 bestaan alle plastic producten en verpakkingen voor 50% uit gerecycled plastic. Tot die tijd voeren we de verpakkingsbelasting voor producenten opnieuw in om het gebruik van onnodige verpakkingen te ontmoedigen.
- Afval is lijf. We houden vast aan de doelstellingen voor gescheiden inzameling, hergebruik en recycling. We verhogen de afvalstoffenbelasting op het storten en verbranden van afval. We stimuleren de afvalbranche en innovatieve bedrijven om te komen met nieuwe duurzame verdienmodellen met secundaire grondstoffen. Circulaire koplopers krijgen meer steun van de overheid bij kennisuitwisseling, het samenwerken in circulaire ketens en het verkrijgen van de einde-afvalstatus voor grondstoffen die op veilige wijze hergebruikt of gerecycled kunnen worden.

Volt

- Natuur- en mensenrechten zijn leidend in het handelsbeleid. Dit betekent dat we als Europese Unie geen vrijhandelsverdragen sluiten waarbij deze rechten geschaad worden, zoals het Mercosur-verdrag. Hierom is Volt mede-initiatiefnemer van de wet Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.
- Er komt Europese wetgeving om het klimaat en mensenrechten te waarborgen bij productieprocessen. Ook buiten Europa hebben bedrijven zich hieraan te houden als ze in Europa willen handelen.
- We pleiten voor duidelijke richtlijnen omtrent uitbuiting van mensen, ontbossing en milieubescherming. Niet alleen in Europa, maar vooral ook daarbuiten. Zodra er nieuwe technieken en innovaties plaatsvinden die deze problemen tegengaan, worden ze wettelijk de norm; met Nederland als voorloper in Europa en met het doel om Europese afspraken te maken."

PvdD

- De Partij voor de Dieren wil dat bestaanszekerheid, het klimaat, biodiversiteit, de volksgezondheid, mensen- en dierenrechten en regionale landbouw het uitgangspunt worden van handelsbeleid, niet de kortetermijnbelangen van multinationals en de agro-industrie. Daarmee kiezen we de kant van milieu- en mensenrechtenbeschermers overal ter wereld. We hebben goed geluisterd naar de noodkreten van activisten uit onder meer Canada, Brazilië, Indonesië en China om te stoppen met vrijhandels- en investeringsverdragen die ten koste gaan van lokale gemeenschappen, mensenrechten, de natuur en de dieren.
- We zetten in op internationale afspraken om mensen, dieren, milieu, natuur en het klimaat te beschermen en de economie groener en eerlijker te maken. Niet op nog meer destructieve vrijhandelsverdragen.
- Nederland trekt zijn steun in voor nieuwe vrijhandelsverdragen die slecht uitpakken voor mensen, dieren, natuur en milieu. We zeggen nee tegen het Amazone-verwoestende EU-Mercosurverdrag met onder andere Brazilië. Daarvoor worden niet alleen de kostbare natuur vernietigd en dieren opgejaagd, maar ook de rechten van de inheemse bevolking geschonden.

- Als de EU handelsakkoorden gaat sluiten, moeten die gericht zijn op een groene economie en verbetering van de positie van kwetsbare mensen. Daarbij horen bindende en afdwingbare afspraken over duurzaamheid, biodiversiteit, klimaat, mensenrechten en dierenwelzijn.
- Producten die in Nederland of de EU worden ingevoerd voldoen minimaal aan dezelfde milieu- en dierenwelzijns-eisen als producten die hier geproduceerd worden, of er komen heffingen aan de grens om boeren te beschermen tegen oneerlijke concurrentie. Als dit in strijd is met de regels van de Wereldhandelsorganisatie (WTO), dan schrikt Nederland er niet voor terug om het tot een (proef)proces te laten komen.
- Bij onderhandelingen met ontwikkelingslanden eisen we dat maatschappelijke organisaties, inheemse volken en vakbonden uit die landen een sterke stem krijgen. Geen besluiten over hen, zonder hen.
- Vrijhandelsverdragen beperken vaak de zeggenschap van nationale en lokale volksvertegenwoordigers. Wij willen dat het onderhandelingsmandaat voor de Europese Commissie aan nationale parlementen wordt voorgelegd. Ook het laatste woord ligt wat ons betreft bij de parlementen: verdragen mogen pas in werking treden na goedkeuring van alle nationale parlementen van de EU.

D66

- Behalve het vastleggen van kwaliteits- en veiligheidseisen zijn het verbeteren van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, de positie van vrouwen en het milieu leidend in de manier waarop wij met andere landen handeldrijven. We geloven in duidelijke handelsregels, afgesproken binnen internationale organisaties zoals de WHO en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), om dit te bereiken.
- Elk product krijgt een digitaal productpaspoort dat gedurende de hele levenscyclus wordt bijgehouden. Dit paspoort bevat informatie over de gebruikte materialen, onderdelen en de herkomst daarvan, evenals instructies over demontage, recyclen, hergebruik en reparatie. Bovendien omvat het track & trace mogelijkheden, waardoor zowel producten als materialen traceerbaar zijn in de gehele productiecycclus. Deze aanpak maakt deel uit van het impactregister: een soort digitale bijsluiter voor elk product, waarin essentiële informatie over de effecten op de maatschappij en milieu is opgenomen. Hierdoor wordt de impact van producten transparant en toegankelijk voor zowel producenten als consumenten.
- Europese bedrijven die internationaal actief zijn, hebben een verantwoordelijkheid ten opzichte van mens en milieu. Lang is van hen gevraagd zich vrijwillig in te zetten om internationaal maatschappelijk verantwoord te ondernemen, maar dit is niet voldoende gebleken. Daarom is het zaak dat er zo snel mogelijk wetgeving komt die deze verantwoordelijkheid regelt, gecombineerd met beleid dat bedrijven helpt aan deze verantwoordelijkheid te voldoen.
- Op Europees niveau loopt er nu een wetgevend traject. Nederland zal aan blijven dringen op een ambitieuze aanpak.
- D66 en andere partijen hebben daarnaast een initiatiefwet ingediend: de “Wet duurzaam en verantwoord internationaal ondernemen (IMVO).” Samen met het bedrijfsleven en betrokken maatschappelijke partijen willen wij zorgen dat de ambities uit deze wet realistisch kunnen worden uitgevoerd.
- Ondernemers, met name in het midden- en kleinbedrijf, worden ondersteund bij het uitvoeren van IMVO-wetgeving, onder andere door uitbreiding van het IMVO-steunpunt. De overheid wordt daarnaast weer onderdeel van sectorale samenwerkingsverbanden op het gebied van IMVO.

CU

- Als we kiezen voor nieuw rentmeesterschap, kiezen we ook voor eerlijk handel. En dat is nodig. Van alle Europese landen heeft Nederland de slechtste papieren als het gaat om de impact van ons handelen op de kansen voor andere landen om zich duurzaam te ontwikkelen. Als onze manier van produceren en consumeren veranderen, gaat dat ook iets betekenen voor onze omgang met handel. Duidelijke normen voor eerlijke en duurzame productietekens zijn nodig. We wachten niet meer tot andere landen die keuzes

voor ons maken. We moeten voorop gaan in het normeren van ons gedrag en het beschermen wat kwetsbaar is. Dichtbij én ver weg.

- We willen dat iedereen beter wordt van internationale handel. Daarom voert het nieuwe kabinet de Wet verantwoord en duurzaam internationaal ondernemen (Wvedio) in. De wet komt voort uit een initiatiefwetsvoorstel van de ChristenUnie en vijf andere partijen. Deze wet verplicht bedrijven om zorg te dragen voor de naleving van mensenrechten en de bescherming van het milieu, ook door de buitenlandse bedrijven waarmee zij zakendoen.
- Het kabinet brengt in 2024 het Maatschappelijk Verantwoord Inkoopbeleid (MVI) van de Nederlandse overheid in lijn met de OESO-richtlijnen.
- Standaarden die binnen de EU gelden op het gebied van klimaat, volksgezondheid, dierenwelzijn, voedselveiligheid, milieu, privacy en de positie van werknemers moeten ook gelden voor producten die door de EU worden geïmporteerd. Het gaat hierbij zowel om product- als productiestandaarden. We pleiten in Europees verband voor een systeem waarbij niet alleen op CO2, maar op alle planetaire grenzen waar we in Europa beleid op maken, aan de grens een heffing getroffen mag worden.
- De ChristenUnie is kritisch op de gevolgen van handelsverdragen voor mens en natuur en voor de voedselzekerheid en voedselveiligheid. Daarmee kan er geen steun zijn voor het huidige Mercosurverdrag tussen de Europese Unie en Brazilië, Argentinië, Uruguay en Paraguay.
- Monitoring van de effecten van vrijhandelsakkoorden voor ontwikkelingslanden is cruciaal om te waarborgen dat vrijhandel duurzame en inclusieve ontwikkeling stimuleert. Er moet een robuust monitoringsmechanisme komen dat directe belanghebbenden de mogelijkheid tot inspraak biedt.

SP

- De bescherming van de mensenrechten moet het uitgangspunt zijn in ons buitenlandbeleid en ook een kernpunt zijn van de handelsverdragen die we sluiten. Daarbij zetten we ons in voor activisten en organisaties die door hun strijd voor de rechten van de mens in problemen komen en voor volkeren en groepen die elders in de wereld worden uitgebuit en onderdrukt. De EU moet toetreden tot het Europees Mensenrechtenverdrag en het Europees Sociaal Handvest van de Raad van Europa.
- De Europese Unie kan geen handelsverdragen meer sluiten zonder toestemming van de parlementen van de lidstaten. We zetten ons in voor eerlijke handel, zonder privileges voor de multinationals en met harde normen voor de bescherming van mens en milieu. Zodat niet alleen de bedrijven, maar vooral de mensen hiervan profiteren. Grote handelsverdragen leggen we in een referendum voor aan de bevolking. Ontwikkelingslanden steunen we bij het maken van een rechtvaardig klimaatbeleid.

BBB

- We beschermen onze nationale belangen via EU-handelsverdragen. Daarin wordt opgenomen dat klimaat, milieu en gezondheidseisen van importproducten gelijk zijn aan de eisen die hier gelden voor de productie ervan.

BIJ1

- Nederland stelt protocollen op voor eerlijke handel, duurzaamheid en mensenrechten voor bedrijven, zowel binnen als buiten Nederland. We verbinden consequenties aan het niet naleven van deze richtlijnen.

CDA

- Wat je niet hier mag produceren, mag je hier ook niet verkopen. Daarmee gelden voor buitenlandse producenten dus dezelfde standaarden als onze eigen bedrijven. Waar nodig scherpen we die productnormen aan en breiden we importheffingen uit. Dit regelen we op Europees niveau en nemen we mee in onderhandelingen over internationale handels- en klimaatverdragen. Veel te lang hebben

Nederland en Europa getolereerd dat onze maakindustrie en boeren een oneerlijke strijd voeren tegen buitenlandse concurrenten die mensenrechten en dierenwelzijn schenden, en milieuvervuiling veroorzaken of tegen andere oneerlijke handelspraktijken zoals staatssteun.

DENK

- We gaan meer investeren in handelsverdragen met partners die mensenrechten onderschrijven, omdat maar liefst 83% van het Nederlandse BBP verdiend wordt met export.
- Eerlijke handel met het Mondiale Zuiden. DENK blijft zich onverminderd inzetten voor gelijkwaardige relaties met landen uit Azië, Afrika en Midden en Zuid-Amerika.
- Wij stappen uit verdragen als MERCOSUR, CETA en FTA waarmee landbouwproducten uit derde landen oneerlijke concurrentie veroorzaken voor de boeren in Nederland.
- We conditioneren de relatie met China op basis van de behandeling van de Oeigoeren. Er komt een boycot van alle producten waar Oeigoerse bloed aan zit. Zolang de genocide op de Oeigoeren plaatsvindt, pleiten wij voor meer sancties. Ook hebben we intensieve aandacht voor Chinese spionagesoftware in alle Chinese apparatuur.

SGP

- Ook zijn mensen gebaat bij een duurzaam handelsbeleid dat lokale productieketens versterkt. Doelmatig beleid komt het makkelijkst van de grond als dat gebeurt samen en in overleg met de lokale bevolking en (religieuze) autoriteiten.
- CONCREET WIL DE SGP: een handels- en ontwikkelingsbeleid waar, in nauwe samenwerking met lokale (religieuze) organisaties, juist de allerarmsten van profiteren."

VVD

- Daarnaast moet Nederland kiezen wat onze unieke bijdrage in internationale waardeketens kan zijn. Vooral op het gebied van thema's als digitalisering en verduurzaming moeten we onze posities uitbouwen.

PVV

- Geen relevante punten

JA21

- JA21 wil: Handelsverdragen steunen indien deze in het Nederlandse belang zijn en ons evidente voordelen bieden."

FVD

- Van oudsher is Nederland een handelsnatie en het liefst drijven wij handel op een wijze die voor ons zo goedkoop en gemakkelijk mogelijk is.
- Het Nederlands belang voorop: 'trade, not aid'."

NSC

- We hechten aan de naleving van internationaal recht en mensenrechten door onze handelspartners en laten deze meewegen in onze inzet voor ontwikkelingshulp.